

УДК 37.02:78

DOI 10.31654/2663-4902-2021-PP-4-43-53

Голуб Н. М.

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри української мови та методики її навчання
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
nataliya19730902@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1161-2796>

Цінько С. В.

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри української мови, літератури та методики навчання
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
lana_ts_1@ukr.net
svitlana.ts.14@gmail.com
orcid/0000-0002-3350-5270

Голуб А. В.

магістрантка 2-го курсу факультету іноземних мов
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
reila0521@gmail.com

МУЗИЧНА РЕЦЕНЗІЯ ЯК ЖАНР ТЕКСТУ

У науковій розвідці розкрито актуальну проблему трансформації жанру музичної рецензії, починаючи з 90-х років ХХ ст. до сучасності. У результаті вивчення лінгвістичної літератури виявлено, що цей процес пов'язаний із розвитком музичної індустрії, появою нових музичних альбомів, розширенням молодіжної аудиторії, яка потребує професійного аналізу музичних напрямів. З'ясовано, що на сучасному етапі поглиблюється інтерес до дискурсу як процесу комунікації в Інтернет-мережі. При цьому молодь потребує фахового підходу до розгляду музичних новинок, легких для сприйняття, доступних за змістом та формою музичних рецензій.

Проаналізовано різні підходи до дефініції терміна «музична рецензія», схарактеризовано цей жанр лінгвістичного тексту, визначено критерії класифікації, порушено актуальну проблему вдосконалення змісту музичних рецензій як жанру тексту. Здійснено аналіз жанрових ознак, визначено основні особливості сучасних музичних рецензій у засобах масової інформації (зменшення аналітичної складової, поглиблення інформаційного компонента, спрямованість на зацікавлену аудиторію, мультимедійність як позитивний крок на шляху трансформації жанру).

Автори статті також наголошують на підготовці компетентного, всебічно розвинутого мовця, носія української культури, здатного сприймати культуру інших народів та вступати з ними в комунікацію. У зв'язку з цим зроблено акцент на формуванні загальнокультурної грамотності як одного зі шляхів вироблення в школярів мистецьких смаків, критичного мислення, оцінного ставлення до творів мистецтва.

У статті розкрито методику роботи над відгуком про твір мистецтва на уроках української мови в 11-му класі. Також показано відмінності між музичною рецензією та відгуком про твір мистецтва як жанрами робіт із розвитку мовлення, розкрито специфіку відгуку про музичний твір, визначено його структуру, запропоновано систему емоційних характеристик на допомогу учням. Лінгводидакти акцентують увагу на виробленні критичного мислення в учнів старшої школи та інноваційних підходах, які доцільно застосовувати в роботі над відгуком про твір мистецтва.

Ключові слова: музична рецензія як жанр твору, музичний альбом, особливості музичних рецензій, жанри музичних рецензій, мультимедійність, відгук про твір мистецтва, інноваційні методи, прийом «ПРЕС».

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку лінгвістики з'являються нові жанри музичних рецензій, переосмислюються традиційні, удосконалюється структура їх тексту. Усі ці процеси пов'язані, з одного боку, з розвитком музичної індустрії, появою нових музичних альбомів та композицій, нової аудиторії, яка відчуває потребу не лише в слуханні музичних творів, а й розумінні та аналізі музичних напрямів, усвідомленні їх різноманітності тощо. З іншого боку, посилюється інтерес до дискурсу як процесу комунікації в Інтернеті. Аналіз та огляд пісень є актуальним для молодіжної аудиторії та потребує професійного підходу щодо нових творів. При цьому молодь хоче, щоб рецензія була легкою для сприйняття, простою за формою, доступною за змістом для різновікових груп. Саме тому для написання досконалої музичної рецензії фахівець повинен використовувати різні способи переконання, мистецтво красномовства. Отже, актуальністю даної проблеми є увага лінгвістів до текстів різних жанрів, які застосовуються в мережі Інтернету. Важливість цього питання зумовлюється також тим, що сучасне суспільство потребує компетентного мовця, який володіє знаннями з вітчизняної та світової культури, здатного до комунікації з іншими народами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лінгвістичні засади рецензій окреслено в працях Г. Черменської, Ю. Крикунова, С. Гуревича, А. Тертичного, Є. Набієвої, Л. Кройчика, В. Фоміної та ін. Так, лінгвісти давали різнобічну оцінку рецензії як жанру: С. Гуревич оцінював її як ситуативно-аналітичний жанр [5]; Є. Набієва визначала як цільовий та оцінний, спрямований на інформування, висловлення суджень реципієнта та потенційного слухача, аргументоване доведення правомірності оцінки щодо рецензованого твору, рекламування, узагальнення відомостей про рецензований текст, приховування його негативних сторін, здійснення впливу на реципієнта, стимулювання його дій [12]; Л. Кройчик – як дослідницько-новинний, спрямований на оцінку твору та розуміння аудиторією проблем, порушених у книзі, виставі, на картині, формування естетичної перцепції дійсності та самостійного оцінного ставлення аудиторії [10].

Мета статті. Метою нашої розвідки є розкриття поняття «музична рецензія» та її характеристика як жанру лінгвістичного тексту. Таким чином, щоб розглянути номінативно-риторичну організацію рецензій на музичні альбоми, варто простежити різні підходи до дефініції терміна «музична рецензія», схарактеризувати цей жанр тексту, його основні особливості та критерії класифікації, а також поглибити дослідження шляхом показу застосування в практиці сучасної школи.

Виклад основного матеріалу. Як зазначала В. Фоміна, рецензія є вторинним жанром, «основою якого є критичний відгук про якийсь твір» [21, с. 144]. Тобто будь-яка рецензія є «дискурсом про дискурс». Г. Черменська акцентувала на тому, що жанр рецензії пройшов тривалу історію становлення й переосмислення традиційних жанрів та створення нових [25, с. 28]. Незважаючи на різні дослідження та трансформаційні процеси, жанр рецензії був завжди спрямований на висловлення ставлення рецензента до досліджуваного тексту. Ю. Крикунов наголошував на тому, що цей жанр повинен «допомогти авторові усунути окремі недоліки, якщо вони є, допомогти читачеві правильно зрозуміти твір» [9, с. 7].

Серед основних ознак рецензій, які виділяє В. Фоміна, – *поліфункційність* – можливість реалізувати в тексті *інформаційну, критичну (оцінну), мотиваційну, рекламну, розважальну функції* [21, с. 144].

Об'єктом рецензій можуть слугувати наука, мистецтво, політика, а предметами аналізу – наукові статті, музичні альбоми, фільми, книги тощо. Вони можуть бути спрямовані на масову аудиторію чи автора твору, тому й поділяються на *тексти для масової та спеціалізованої аудиторії*. Неглибокий аналіз навряд чи зацікавить авторів творів і навпаки – ґрунтовний розбір не привабить масову аудиторію.

Отже, головною метою рецензії як жанру є об'єктивна оцінка твору, розкриття перед читачем глибини його змісту. На думку науковців, рецензію повинні писати фахівці у відповідній галузі (мовознавці, літературознавці, театральні критики, музичні журналісти та ін.) [18]. Виникає потреба розглянути різні підходи до класифікації рецензій.

Так, А. Тертичний поділяв рецензії на *гранд-рецензії* (великі за обсягом, які друкують у спеціалізованих виданнях, де глибоко досліджують рецензований твір) та *мінірецензії* (короткого змісту, які трапляються частіше в ЗМІ та мають обсяг до 3,5–5 тисяч знаків). Основним їх змістом є загальні авторські враження від твору, тому за цими показниками рецензія належить до інформаційних жанрів [18].

За кількістю аналізованих творів серед рецензій виділяють *монорецензії* (розбір одного твору) та більші за обсягом *полірецензії* (зіставний аналіз кількох нових творів). За тематикою рецензії класифікують на *літературні, кінорецензії, театральні, наукові, музичні та політичні*. Найважливішою особливістю рецензій є об'єктивність (тобто відсутність суб'єктивного бачення), тому, на думку С. Гуревича, їй не характерна «зайва емоційність, використання гострої лексики, грубих порівнянь тощо... Обґрунтованість критики забезпечують ... показом невідповідності твору реальному життю» [5, с. 199]. Як зазначає Є. Мальчевська, ознаками сучасних рецензій є, навпаки, активне використання жаргонізмів, сарказму тощо [11, с. 77].

У засобах масової інформації набули розповсюдження рецензії, у яких журналісти розглядають лише зміст тексту або інструментальну складову. Лінгвісти вважають це помилкою, оскільки читач за таких умов не матиме цілісного уявлення про твір мистецтва, а його враження набудуть хибного характеру. У зв'язку з появою значної кількості жанрів музики та сучасних виконавців постає питання про те, щоб зорієнтувати читача в потоці сучасної музики. Саме тому виокремлюється окрема галузь музичної журналістики – *музична критика*, яка займає важливе місце в групі аналітичних жанрів.

Так, А. Тертичний визначає поняття «музична рецензія» як різновид текстотипу «рецензія», в основі якого – критичний відгук про якийсь твір. Це і є особливістю музичної рецензії [18, с. 141]. На думку В. Ерман, А. Єрмакової, рецензент здійснює оцінку музичного твору як реципієнт-слухач, що по-різному відтворено в текстах музичних рецензій. Так, дискурс слухача в тексті рецензії має на меті реалізувати такі стратегії, як: абстрагування («відчуження» від слухача) або стратегію ідентифікації зі слухачем. Таким чином, автор рецензії досягає об'єктивності оцінки за рахунок «дистанціювання» від власної оцінки, що полягає у використанні неозначено-особових займенників. Це маскує його власну думку за узагальненим сприйняттям [26].

Як зазначає М. Демчук, традиційна музична рецензія слугувала засобом формування естетичних смаків, інтегратором процесів, що відбувалися в музичній культурі [6, с. 132]. Як свідчать наукові розвідки, останнім часом рецензії носять розважальний характер, їх аналітична складова зменшена, що вже не вимагає від автора музичної компетентності та професіоналізму. Тобто рецензії набули констатувального, а не аналітичного характеру: у них подається фактична інформація щодо дати релізу альбому, тематики текстів музичних творів, кількості треків в альбомі тощо. Науковці доходять висновку, що в сучасних музичних рецензіях відсутній, зазвичай, об'єктивний цілісний підхід до аналізу. Причинами такого применшення рецензії, як жанру вчені вважають відсутність професійних фахівців-журналістів, які можуть якісно працювати в інтернет-виданнях [15, с. 118].

Окремі дослідники вважають музичну рецензію «неактуальним жанром», саме тому більшість видань використовують такі заміники до поняття «рецензія», як: «огляд», «інформаційна стаття» (прикладом слугує журнал «RollingStone»).

В. Фоміна виділяє в структурі музичних рецензій (кінорецензій) два компоненти: *конструктивний* (основа рецензії, що є тезами чи коментарями рецензента, відображає його позицію) та *ілюстративний* (аудіозапис) [21, с. 144]. Так, важливою частиною рецензії, як досліджував М. Хоффман, є перекодування: коли музика й текст пісні слугують засобом вербалізації [21, с. 144].

Вітчизняна дослідниця О. Найдюк також класифікувала рецензії на аудіоальбоми. Вона визначала жанр музичної рецензії, що поширювався й розвивався в кінці ХХ ст. поряд із розвитком музичної інфраструктури, як специфічний. Його особливість у тому, що критик має можливість прослухати аудіоальбом кілька разів («застиглий концерт»), а також відобразити індивідуальне сприйняття в рецензії [13, с. 119]. Результатом цього процесу є аналіз комунікативних стратегій, які дослідниця визначає як послідовність дій, спрямованих на досягнення «певного ефекту під час контакту

з читачем» [13, с. 119]. Серед них такі дії: *інформування як просвітництва* (прагнення рецензента щонайбільше поглибити інформативність тексту); *емоційного впливу*; *пояснювальна* (коментування різних площин музичного альбому); *жарту* (розважання публіки, створення настрою, ситуації природної комунікації з нею тощо). Саме ці стратегії, на думку О. Найдюк, здійснюють вплив на жанрові моделі рецензій [13, с. 120].

Проаналізувавши низку рецензій на вітчизняні музичні альбоми, О. Найдюк визначила їх зміст так: структура програми, зумовлена характером пропонованих музичних творів; аналіз змісту, стилістичних особливостей, історії написання твору мистецтва в контексті біографії митця; відбиття «національного компонента» через характеристику жанру, стилістики, композиторської техніки, авторського індивідуального тощо [13, с. 121]. Залежно від комунікативних стратегій дослідниця так умовно класифікує музичні рецензії: *рецензія – наукова стаття*, *рецензія-нарис*, *рецензія-есеї*, *рецензія-просторікування (рецензія-жарт)*. Дана систематика враховує наміри музичного критика, його прагнення, характер музичного твору, формат інтернет-видання тощо [13, с. 125].

По-іншому О. Найдюк класифікує жанрові моделі фестивального огляду, виділяючи серед них *огляд-рецензію*, *огляд-звіт*, *огляд-коментар*, *огляд-памфлет та огляд-фейлетон*, які розрізняються за функціями (оцінки, викриття, коментування), ступенем оцінювання, способом мислення критика, індивідуальним авторським стилем рецензента тощо [13, с. 132].

Проаналізувавши праці щодо дослідження музичних рецензій, доходимо висновку, що в засобах масової інформації переважають інформаційно-новинний, інформаційно-просвітницький, інформаційно-аналітичний та інформаційно-розважальний формат. Таке «змішування» жанрів, на думку О. Найдюк, є ознакою сучасності [13, с. 163].

Здійснивши аналіз різних підходів до класифікації рецензій, їх жанрових ознак, означимо основні особливості сучасних музичних рецензій. Серед них зменшення обсягу та аналітичної складової (тобто створення ефекту аналітичності, об'єктивної авторської критики шляхом використання тропів); поглиблення інформаційної складової, зокрема заглиблення у велику кількість тем та відсутність їх усебічного розкриття. Так, сучасні автори рецензії прагнуть переказати елементи твору, що створює враження про рецензію, як про огляд або анотацію [6, с. 134; 2, с. 11]. Також серед важливих особливостей музичних рецензій відзначаємо їх спрямованість на аудиторію, що має музичну освіту або цікавиться різножанровою музикою; використання ненормативної лексики, перевага складних музичних термінів, сарказм, знущання над недоліками музичних творів у змісті рецензій тощо [17].

Серед позитивних кроків на шляху вдосконалення рецензії як жанру – мультимедійність – поєднання різних форматів, зокрема звука, тексту, відео- та фотозображення. На думку Ю. Сорокіна, Є. Тарасова, це створює нові можливості для цього жанру, а головне – поєднує вербальні й невербальні засоби творення тексту музичної рецензії [17, с. 180]. Цей прийом знайомить читача з текстом рецензії та її мультимедійною складовою, поглиблює інформативність тексту, формує уявлення про новий твір мистецтва, знайомить із думкою журналіста, дає змогу одночасно його відтворювати, при цьому не переходячи на інші сайти за покликанням.

На увагу заслуговує стаття К. Кисіль про роздуми І. Панасова, редактора сайту Cultprostir, щодо жанрових особливостей, різновидів та форм музичної рецензії [7]. Так, І. Панасов метою написання рецензії вважає цікавий виклад та здатність викликати в читача почуття, що «він почув музику, про яку ми спробували розповісти». Сам текст рецензії має слугувати тим матеріалом, який викликає естетичні почуття, тотожні до тих, що породила музика [7]. Критик констатує, що, ознайомившись із рецензією, людина не повинна думати, що її «ошукали», інакше зникне довіра й повага до музичного журналіста. Так, І. Панасов суголосний із твердженням окремих мовознавців та музичних критиків, що «об'єктивних рецензій не буває», оскільки поняття «рецензія» – це «побачення» суб'єкта, слухача, «із певним продуктом, який проходить через нього, як через фільтр» [7].

Отже, музичну рецензію, на думку критика, характеризують такі положення: прагнення розкрити в музичному альбомі те, чого автор не бажав показати; уважне «прочитання» обкладинки музичного альбому (наприклад, обкладинка до альбому гурту «Stoned Jesus» «The Harvest» у виконанні американського художника); доповнення й поглиблення біографічними фактами, обставинами, які супроводжували музиканта в процесі створення музичного альбому (наприклад, альбом Девіда Боуї «Blackstar», альбом гурту «Bat for Lashes»); урахування соціально-політичних подій, культурно-історичного контексту (наприклад, історії рок-музики; символічного змісту назв груп та альбомів («Pink Floyd»)); знання творчої біографії музиканта (наприклад, римування в альбомах Емінема, які підкреслюють етапи «простою»); урахування історії музичного мистецтва (як засобу розуміння музичних традицій, «музичного запозичення», наскрізних тем і образів тощо); підготовчий аналіз кліпів, документальних фільмів, інших рецензій, що передували даній тощо [7].

І. Панасов класифікує музичні рецензії на *рецензію критика й оглядача* [7]. Себе він відносить до оглядачів, бо не має професійної музичної освіти, але його рецензії, думки як журналіста мають змістову та ідейну цінність у галузі мовознавства та в музиці. За обсягом критик класифікує музичні рецензії на *міні* (обмежені кількістю знаків до 1000), *середні* (наприклад, огляд-дайджест Dereche Mode), *великі рецензій-статті* (5000–10000 знаків). На думку І. Панасова, журналіст не повинен мати шаблонів у доборі форми рецензії. Так, у його досвіді є *рецензія з інтерв'ю* (відео, цитатами) на альбом гурту «Gutzul Magik Foundation», *рецензія на виконавця, період творчості* (показ певних сторін існування гурту, які виходять за межі рецензії, огляду тощо), *рецензія з картинками та коментарями музикантів* (наприклад, альбом My Personal Murderer), *рецензія на кліп із потрактуванням образів, окремі пісні, рецензія в картинах* (які передують тексту рецензії) [7].

Також І. Панасов акцентує на тому, що потрібно враховувати різні види реакції реципієнтів на рецензію, зокрема музиканта-автора, читача та колег. Усе це допомагає зрозуміти недоліки журналіста й слугує мотивацією до написання наступної праці. Аби вдосконалювати практику музичних рецензій на альбоми, І. Панасов радить частіше читати музичні видання (liroom.com.ua, Cultprostir, Comma, Allmusic.com, журнали Rolling Stone, Spin тощо), збагачувати словниковий запас та частіше слухати звуки природи, щоб зрозуміти музику [7].

Доходимо висновку, що, починаючи з 90-х років ХХ ст. до сучасності, термін «музична рецензія» трансформувався як жанр шляхом поєднання елементів огляду та анотації, що сприяло переходу аналітичної рецензії в інформаційну.

На сучасному етапі розвитку освіти постає питання про підготовку компетентного мовця, який є не лише носієм української культури, а й поважає культуру інших держав, здатний до комунікації з іншими народами. Саме тому чинні програми роблять акцент на формуванні ключових компетентностей, серед яких важливе місце відводимо загальнокультурній грамотності [19, с. 10]. Ця компетентність передбачає вироблення в школярів мистецьких смаків, здатності сприймати та розуміти твори мистецтва, виражати власні емоції та почуття, висловлювати самостійні судження, ідеї щодо досягнень національної та світової культури тощо [19; 4]. Так, у Концепції Нової української школи зазначено, що оволодіння цією компетентністю дає змогу глибоко усвідомити власну національну ідентичність «як підґрунтя відкритого ставлення й поваги до розмаїття культурного вираження інших» [19; 4, с. 58].

Одним із шляхів до вироблення оцінного ставлення до творів мистецтва є відгук про твір мистецтва, який автори чинних програм пропонують реалізувати в 11-му класі через рекомендовані види робіт із розвитку мовлення, зокрема шляхом висловлення власних вражень від перегляду цікавого фільму, написання есе про реальну чи віртуальну мандрівку до одного з семи чудес України та про враження від музики («Ця музика спонукає до думок») тощо [19]. Важливою для такого виду роботи, з огляду на сказане вище, є й комунікативна компетентність, «яка містить компетентність вхідної комунікації (сприйняття, рецепції) та компетентність вихідної комунікації (передачі, продукування)» [8, с. 30].

Якщо говорити про музичну рецензію, основою якої є «критичний відгук про якийсь твір» (як ми зазначали), то виходить, що це тотожні поняття. Рецензія як вид

роботи з розвитку мовлення передбачає «кваліфікований аналіз твору мистецтва», оцінку авторської майстерності, суспільної та мистецької вартості твору тощо. Метою відгуку про твір мистецтва є оцінка почутого (зокрема музичного твору), висловлення ставлення до нього, обмін думками щодо ставлення до твору чи зображуваних подій та образів, привернення уваги до твору тощо [20]. Ураховуючи жанрові різновиди музичних рецензій та їх структуру, доходимо висновку, що ототожнювати ці поняття не варто, бо структура й зміст рецензії та методика роботи над нею буде відрізнятися від відгуку.

Відтак методика написання відгуку буде також відрізнятися й від роботи над твором твором-роздумом. Так, автори посібника «Технологія сучасного уроку рідної мови» (2011) зауважують, що варто розрізняти твори-роздуми на естетичну тему й відгуки про твори мистецтва. Адже «відгук є зв'язним текстом, у якому оцінено прочитане або почуте й висловлено ставлення до нього» [14, с. 95].

Академічний тлумачний словник української мови подає п'ять значень слова «відгук», серед них – «критична стаття, відзив і т. п., зумовлені появою якоїсь книги, виступом громадського діяча тощо» [16, с. 573].

На основі сказаного вище, можна запропонувати старшокласникам таке визначення: «Відгук – це текст, у якому дається оцінка прочитаного, почутого, побаченого, висловлюється ставлення до нього» [20]. Класична структура відгуку має дві частини: у першій висловлюється думка про власні враження від сприйняття твору мистецтва (сподобався – не сподобався (побачений, прочитаний, почутий) твір мистецтва), у другій частині висловлена думка, оцінка обґрунтовується та доводиться автором. На відміну від відгука, твір-роздум містить три частини: *тезу, докази та висновки*.

Важливо пам'ятати, що під час складання відгуку не варто переказувати зміст художнього чи музичного твору. Можна виділити та переповісти щось особливо цікаве, що може спонукати майбутнього реципієнта до перегляду, прослуховування, роздумів та дискусій. Як зазначають лінгводидакти та учителі-практики, відгук може мати форму листа, статті, запису вражень у щоденнику. Створення відгуку (на відміну від рецензії) не потребує фахової підготовки в галузі мистецтва, володіння термінологією, проте він спонукає слухача до більшого зацікавлення музикою, її слухання, оволодіння жанровою різноманітністю творів тощо. Відгук характеризують такі особливості: оперативність, актуальність, лаконічність, оцінний характер, суб'єктивізм, оскільки він передає особисте враження та ставлення до твору мистецтва. Найчастіше відгуки виголошують під час усної комунікації на конференціях, презентаціях, але якщо він буде оприлюднений у засобах масової інформації, він набуватиме різновиду музичної рецензії [20].

Обмінюючись враженнями про мистецький твір, слухачі (глядачі, читачі), зазвичай, якнайстишліше передають його зміст (або складають опис) та надають творові обґрунтованої оцінки, яка не завжди є об'єктивною, оскільки передає особистісне ставлення до твору. Таким чином, відгук – це оцінка мистецького твору, складена глядачем або слухачем безпосередньо після ознайомлення з ним. За своїм щирим і доброзичливим тоном відгук може нагадувати ліричний лист. Враження й думки здебільшого висловлюються від першої особи. Обов'язковими є тактовність, толерантність, ненав'язливість суджень [20].

Структура уроку написання відгуку – традиційна, проте важливе значення тут має *етап актуалізації чуттєвого досвіду й опорних знань учнів*, який передбачає активізацію емоцій та почуттів шляхом прослуховування інструментальної мелодії, або перегляду репродукції картини, або прочитання тексту, у якому порушена та ж проблема, що й у творі мистецтва тощо.

Щоб відгук про твір мистецтва носив оцінний характер, відображав враження від сприйняття його реципієнтом, на думку методистів, у цьому виді роботи варто висвітлити такі питання:

1. Що в цьому творі викликає інтерес слухача (глядача, читача)?
2. Які проблеми порушені автором твору?
3. Хто є головними героями твору мистецтва?
4. Який за жанром твір (п'єса, соната, інструментальний твір; детектив, документальний фільм; роман, повість тощо)?

5. Визначте головну думку твору.
6. Які епізоди справили на вас найемоційніше враження?
7. У чому полягає новаторство твору мистецтва?
8. Що, на вашу думку, не вдалося показати його автору?
9. Чим відрізняється даний твір від творів цього ж жанру?
10. Зробіть загальні висновки щодо ідейного задуму та естетичної вартості твору мистецтва [20].

Під час складання відгуку про твір мистецтва лінгводидакти радять використовувати такі словосполучення: твір цікавий тим, що...; дуже вразив (особливо запам'ятався) епізод (момент, місце); увагу привертає (на увагу заслуговує)...; автор вдало (переконливо, яскраво, захопливо); на жаль, шкода, що герой...; у творі порушені питання (проблеми)...; у творі стверджується думка про...; основна думка розкрита в... тощо [20].

Так, учителька з м. Маріуполя С. Котляр пропонує в роботі використовувати пам'ятку для старшокласників «Як працювати над відгуком про твір мистецтва» так:

1. Визначте адресата й мету спілкування.

(Адресатом мовлення може бути ваш ровесник, батьки, автор твору, про який буде складено відгук.

Метою спілкування буде привернення уваги до твору, дискусія щодо оцінювання вчинків героїв (художніх образів) твору мистецтва; прагнення поділитися враженнями від прослуханого (побаченого, прочитаного); висловлення власної думки про твір мистецтва тощо).

2. Доберіть форму відгуку (лист, повідомлення, записи вражень у щоденник, стаття до періодичного (електронного) видання).

3. Визначте стиль і тип мовлення, у якому ви будете писати відгук.

4. Обґрунтуйте власну думку про твір мистецтва. Доберіть переконливі аргументи для її розкриття.

5. Подбайте про мовленнєве оформлення відгуку. Уживайте лише ті мовні засоби, які характерні для обраного стилю та жанру мовлення [20].

Також С. Котляр пропонує й інший (альтернативний) варіант пам'ятки «Як працювати над відгуком про твір мистецтва» (музичний твір):

1. Визначте тему та ідею музичного твору.
2. З'ясуйте найбільш яскраві частини твору.
3. Висловіть враження від прослуханої музики.
4. Дайте оцінку прослуханому аудіозапису.
5. Укладіть рекомендації, зробіть рекламу тим, хто ще не чув музичного твору.
6. Сформулюйте висновки й побажання [20].

Для того, щоб учням легше було висловлювати власне враження від прослуханого музичного твору, можна запропонувати їм емоційні характеристики для швидкого пошуку лексем у процесі аналізу. Їх можна подавати у вигляді таблиць як основу для створення речень, які передаватимуть враження реципієнта [3, с. 128]. Так, систему музичних інтонацій становлять емоційно-експресивні (інтонації зітхання, радості, героїчного піднесення); предметно-зображальні (що імітують дзвони, біг кінноти тощо); музично-жанрові (відтворення особливостей характеру маршу, танцю); музично-стильові (утілення типових рис музики певного композитора) тощо [3, с. 38].

У процесі роботи з навчання здобувачів освіти складання відгуку про музичний твір учитель послуговується як традиційними, так й інноваційними методами та прийомами навчання [23]. Важливим, на наш погляд, для написання відгуку про твір мистецтва є вироблення критичного мислення учнів. Наприклад, у процесі підготовки до написання відгуку рекомендуємо застосовувати прийом «ПРЕС», який найчастіше використовують із метою пошуку вагомих аргументів та формулювання власної думки щодо дискусійного питання. Завдяки застосуванню цього прийому учні вчаться виділяти головне в тексті, усному повідомленні чи творі, висловлювати власні думки, ідеї у вигляді чіткої та логічно структурованої відповіді. Стратегія використання прийому «ПРЕС», як зазначено в методичній розвідці «Методи та прийоми розвитку критичного мислення учнів у контексті інноваційного підходу», передбачає чотири етапи: 1) висловлювання учнівської думки: «на мою думку...», «я вважаю...»;

2) пояснення причини відповідної точки зору: «саме тому...», «через це...», «із цієї причини...»; 3) наведення прикладів, додаткових аргументів із метою закріплення своєї позиції: «наприклад, ...»; 4) узагальнення, формулювання висновків: «таким чином,...», «отже,...» [24, с. 67–68].

Корисним у методичній карті уроку написання відгуку про музичний твір буде й використання ІКТ. Як зазначають О. Абрамова, А. Горбань, А. Терещук, така робота сприятиме формуванню «пізнавального інтересу до навчального предмета; активізації діяльності учнів під час навчання в дистанційній чи змішаній формі; виробленню вміння застосовувати комп'ютерні технології у власній діяльності; адаптації школярів до інформаційного суспільства; набуттю навичок орієнтуватися в інформаційному просторі; виробленню вміння збирати, узагальнювати, систематизувати інформацію тощо» [1, с. 13].

Окрім того, робота з музичними творами та подальше написання відгуку сприяє розвитку духовності юної особистості, «духовний вимір бачиться як властивий елемент для розвитку людини й тому є необхідним для цілісного виховання» [22, с. 297–298].

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок. Отже, на сучасному етапі відбувається процес трансформації музичних рецензій шляхом поліпшення їх структури, форми та змісту. Із метою вдосконалення практики створення музичних рецензій на альбоми журналісти пропонують збагачувати мовлення та ерудицію критика шляхом читання музичних видань, урахувати реакцію різних реципієнтів на зміст рецензії.

Зазначимо, що відгук на музичний твір – це особливий вид роботи з розвитку мовлення, який має дві частини: висловлення думки про власні враження від сприйняття музичного твору та її підтвердження. Оскільки цьому виду роботи приділяється недостатня увага й здобувачі освіти відчують труднощі в його написанні, необхідно працювати над удосконаленням методичного аспекту роботи з використанням ІКТ, інтерактивних та особистісно орієнтованих завдань тощо.

Література

1. Абрамова О., Горбань А., Терещук А. Особливості застосування нестандартних уроків у освітньому процесі. Інформаційні технології в освіті та науці: зб. наук. пр. Мелітополь: ФОП Однорог Т. В., 2021. Вип. 12. С. 12–15.
2. Вартанова Е. Л. К чему ведет конвергенция СМИ? *Информационное общество*. 1999. Вып. 5. С. 11–14.
3. Голуб Н. М. Развитие зв'язного мовлення засобами музики та живопису: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2006. 209 с.
4. Голуб Н. Шляхи формування національних цінностей в учнів 5–7 класів на уроках української мови. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. 2018. № 4. С. 58–66.
5. Гуревич С. М. Газета: вчера, сегодня, завтра: учеб. пособ. для вузов. Москва: Аспект Пресс, 2004. 288 с.
6. Демчук М. А. Тенденции развития современной музыкальной рецензии. *Медиасреда*. 2017. № 12. С. 132–135.
7. Кисіль К. Як писати музичну рецензію: візія Ігоря Панасова. URL: <https://ms.detector.media/maister-klas/post/16138/2016-02-26-yak-pysaty-muzychnu-retsenziyu-viziya-igorya-panasova>.
8. Ковальова О. А. Модель соціально-комунікативної компетентності. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 11. С. 27–33.
9. Крикунов Ю. А. Рецензия в газете: учеб. пособие для студентов. фак. журналистики гос. ун-тов. Москва, 1976. 40 с.
10. Кройчик Л. Е. Основы творческой деятельности журналиста. URL: <http://evartist.narod.ru/text5/58.htm>.
11. Мальчевская Е. А. Трансформация жанра рецензии. *Вестник БДУ*. 2011. № 1. С. 74–77.
12. Набиева Е. А. Оценочность в жанре рецензии: лингвистический и прагматический аспекты (на материале «Литературной газеты» и региональной парламентской газеты «Тюменские известия» постсоветского периода 1993–1995 и 2003–2005 гг.): автореф. дис. ... канд. филол. наук. Тюмень: ТГУ, 2010. 30 с.

13. Найдюк О. М. Трансформаційні процеси у жанрах музичної критики (за матеріалами української преси 1990–2005 років): дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. «Музичне мистецтво» / Національна музична академія України ім. П. І Чайковського. Київ, 2019. 252 с.
14. Остапенко Н. М., Симоненко Т. В., Руденко В. М. Технологія сучасного уроку рідної мови: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2011. 248 с.
15. Птушко Л. А. Музыкальная журналистика: от теории к практике. *Знание. Понимание. Умение*. 2010. № 1. С. 117–121.
16. Словник української мови: в 11 т. 1970. Т. 1. С. 573.
17. Сорокин Ю. А., Тарасов Є. Ф. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция. *Журналистика и массовые коммуникации*. 1990. С. 180–186.
18. Тертычный А. А. Жанры периодической печати: учеб. пособ. Москва, 2011. 320 с.
19. Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. 10–11 класи. Рівень стандарту. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення: 10.11.2021).
20. Урок розвитку зв'язного мовлення в 11 класі. Відгук на музичний твір (Людвіг ван Бетховен. Соната № 14 («Місячна»). URL: <https://blanki-ua.com.ua/other/5995/index.html>.
21. Фомина В. А. Кинорецензия в системе дискурсных взаимодействий. *Известия СПбГЭУ*. 2011. С. 144–146.
22. Цибулько О. С. Духовні виміри сучасної освіти. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. Сєверодонецьк, 2019. Вип. 6 (93). С. 290–300.
23. Цінько С., Ковальова О., Рекун Л. Інноваційні методи в навчанні рідної мови. *Українська мова і література в школі*. 2007. № 2. С. 9–13.
24. Цінько С. В. Методи та прийоми розвитку критичного мислення учнів у контексті інноваційного підходу. *Стратегічні пріоритети філології й лінгводидактики в умовах реформування освітньої системи в Україні*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (10 квітня 2020 року). Старобільськ: ДЗ «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка», 2020. С.66–69.
25. Черменская Г. Г. Развитие театральной критики в общеполитической прессе начала XX века. *Вестн. Моск. ун-та им. М. В. Ломоносова. Сер. 10. «Журналистика»*. 1985. № 6. С. 21–30.
26. Эрман В. А., Ермакова А. В. Особенности реализации дискурса слушателя в тексте музыкальной рецензии. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-realizatsii-diskursa-slushatelya-v-tekste-muzykalnoy-retsenzii/viewer>.

References

1. Abramova, O., Horban, A. & Tereshchuk, A. (2021). *Osoblyvosti zastosuvannia nestandardnykh urokiv u osvıtnomu protsesi. Informatsiini tekhnologii v osvıti ta nauksi* [Peculiarities of the use of non-standard lessons in the educational process. Information technology in education and science]. Melitopol: FOP Odnoroh T.V. [in Ukrainian].
2. Vartanova, E.L. (1999) K chemu vedet konverhentsiya SMY? [Where does media convergence lead?]. *Ynformatsyonnoe obshchestvo – Information society*, 5, 11–14 [In Russian].
3. Holub, N.M. (2006). Rozvytok zviaznoho movlennia zasobamy muzyky ta zhyvopysu [Developing communication skills through music and painting]. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
4. Holub, N. (2018). Shliakhy formuvannia natsionalnykh tsinnostei v uchniv 5–7 klasiv na urokakh ukrainskoi movy [Ways to promote national values in grades 5–7 in Ukrainian language classes]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia – Scientific Notes of Nizhyn State University named after Mikoli Gogol*, 4, 58–66 [in Ukrainian].
5. Hurevych, S.M. (2004). *Hazeta: vchera, sehodnia, zavtra: uchebnoe posobyie dlia vuzov* [Newspapers: yesterday, today, tomorrow: a textbook for universities]. Moscow: Aspekt Press [in Russian].
6. Demchuk, M.A. (2017). Tendentsyy razvytyia sovremennoi muzykalnoi retsenzyi [Trends in contemporary music review]. *Medyasreda – Media environment*, 12, 132–135 [in Ukrainian].
7. Kysil, K. Yak pysaty muzychnu retsenziyu: viziia Ihoria Panasova [How to write a musical review: an insight y Ihor Panasov]. URL: <https://ms.detector.media/maister-klas-post/16138/2016-02-26-yak-pysaty-muzychnu-retsenziyu-viziya-igorya-panasova> [in Ukrainian].

8. Kovalova, O. A. (2014). Model sotsialno-komunikatyvnoi kompetentnosti [Model of socio-communicative competence]. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Enlightenment and development of the gifted specialty*, 11, 27–33 [in Ukrainian].
9. Krykunov, Yu.A. (1976). *Retsenzyia v hazete* [Newspaper review]. Moscow [in Russian].
10. Kroichyk, L.E. *Osnovy tvorcheskoi deiatelnosti zhurnalysta* [Fundamentals of creative journalism]. URL: <http://evartist.narod.ru/text5/58.htm/>
11. Malchevskaia, E.A. (2011). Transformatsiia zhanra retsenzyi [Transformation of the review genre]. *Vesnik BDU – Transformation of the review genre*, 1, 74–77 [in Russian].
12. Nabyeva, E.A. (2010). Otsenochnost v zhanre retsenzyi: lynchvystycheskyi y prahmatycheskyi aspekty (na materyale «Lyteraturnoi hazety» y rehyonalnoi parlamentskoi hazety «Tiumenskiye yzvestiia» postsovetskoho peryoda 1993–1995 y 2003–2005 hh.) [Valuation in the Review Genre: Linguistic and Pragmatic Aspects (on the Literaturnaya Gazeta and the Tyumenskiye Izvestia regional parliamentary newspaper of the post-Soviet period of 1993–1995 and 2003–2005)]. *Extended abstract of Doctor's*. Tiumen: THU [in Russian].
13. Naidiuk, O.M. (2019). Transformatsiini protsesy u zhanrakh muzychnoi krytyky (za materialamy ukrainskoi presy 1990–2005 rokiv) [Transformation Processes in Genres of Musical Criticism (Ukrainian Press, 1990–2005)]. Candidate's thesis. Kyiv: Natsionalna muzychna akademiia Ukrainy im. P. I Chaikovskoho [in Ukrainian].
14. Ostapenko, N.M., Symonenko, T.V. & Rudenko, V.M. (2011). Tekhnolohiia suchasnoho uroku ridnoi movy [Modern language lesson technology]. Kyiv: Akademiia [in Ukrainian].
15. Ptushko, L. A. (2010). Muzykalnaia zhurnalystyka: ot teoryi k praktyke [Music journalism: from theory to practice]. *Znanye. Ponymanye. Umenye – Knowledge. Understanding. Skill*, 1, 117–121 [in Russian].
16. Slovyk ukrainskoi movy [Dictionary of Ukrainian Language]. (1970). Vols. 1–11, Vol. 1, 573 [in Ukrainian].
17. Sorokyn, Yu.A. & Tarasov, Ye.F. (1990). Kreolizovannye teksty y ykh kommunkatyvnaia funktsiia [Creolised texts and their communicative function]. *Zhurnalystyka y massovye kommunkatsyy – Journalism and mass communications*, 180–186 [in Russian].
18. Tertychnyi, A.A. (2011). *Zhanry peryodycheskoi pechaty* [Genres of periodicals]. Moscow [in Russian].
19. Ukrainska mova. Prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv z ukrainskoiu movoiu navchannia. 10–11 klasy. Riven standartu [Ukrainian Language. The programme for general secondary schools with the Ukrainian language of instruction. Grades 10–11. Standard level]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (data zvernennia: 10.11.2021).
20. Urok rozvytku zviaznoho movlennia v 11 klasi. Vidhuk na muzychnyi tvir (Liudvih van Bethhoven. Sonata № 14 («Misiachna»)) [Lesson on the development of communication skills in Year 11. Review of a musical work (Ludwig van Beethoven. Sonata No. 14 («The Millennium»))]. URL: <https://blanki-ua.com.ua/other/5995/index.html>.
21. Fomyna, V.A. (2011). Kynoretsenzyia v systeme diskursnykh vzaymodeistvyi [Film review in the system of discourse interactions]. *Yzvestiia SPbHEU – Izvestiya SPbGEU* [in Russian].
22. Tsybulko, O.S. (2019). Dukhovni vymiry suchasnoi osvity [The spiritual dimension of modern education]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka – Spirituality of personality: methodology, theory and practice*, 6 (93), 290–300. Severodonetsk [in Ukrainian].
23. Tsinko, S., Kovalova, O. & Rekun, L. (2007). Innovatsiini metody v navchanni ridnoi movy [Innovative methods in teaching Russian language]. *Ukrainska mova i literatura v shkoli – Ukrainian language and literature at school 2*, 9–13 [in Ukrainian].
24. Tsinko, S.V. (2020). Metody ta priomy rozvytku krytychnoho myslennia uchniv u konteksti innovatsiinoho pidkhodu [Methods and techniques for developing critical thinking of students in the context of innovative approach]. *Stratehichni priorytety filolohii y lynchvodydaktyky v umovakh reformuvannia osvitnoi systemy v Ukraini – Strategic priorities of philology and language teaching in the conditions of educational system reforming in Ukraine*. Starobilsk: Luhan. nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].
25. Chermenskaia, H.H. (1985). Razvytye teatralnoi krytyky v obshchepolytycheskoi presse nachala XX veka [The development of theatre criticism in the general political press of the early twentieth century]. *Vestn. Mosk. un-ta im. M. V. Lomonosova – Vestn. Moscow. un-ta im. MV Lomonosov*, 6, 21–30 [in Russian].

26. Erman, V.A. & Ermakova, A.V. Osobennosti realizatsyy diskursa slushatel'ia v tekste muzykalnoi retsenziiy [Peculiarities of the realisation of listener discourse in the text of a music review]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-realizatsii-diskursa-slushatelya-v-tekste-muzykalnoy-retsenzii/viewer>.

Holub N.

PhD in Pedagogics, Associate Professor
at the Ukrainian language and methods of its teaching department,
Nizhyn Mykola Gogol State University
nataliya19730902@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1161-2796>

Tsinko S.

PhD in Pedagogics, Associate Professor
at the Ukrainian language, literature and methods of teaching department,
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University.
lana_ts_1@ukr.net
svitlana.ts.14@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-3350-5270>

Holub A.

2nd year master student of the Foreign Languages Faculty,
Nizhyn Mykola Gogol State University
reila0521@gmail.com

MUSIC REVIEW AS A GENRE OF TEXT

In the scientific revision the actual problem of transformation of musical review genre starting from 90th of XX century up to present time has been revealed. As a result of studying linguistic literature it was found that this process is connected with the development of musical industry, appearance of new musical albums, expansion of young audience that demands professional analysis of musical tendencies. It is recognized that at the present stage of interest in the discourse as a process of communication in the Internet network is growing. At the same time, young people require a flexible approach to the examination of musical innovations, easy to understand, accessible in terms of the content and form of musical reviews.

Different approaches to defining the notion of «musical review» are analyzed, this genre of linguistic text is characterized, criteria of classification are determined and the actual problem of refining the content of musical review as a text genre is discussed. The analysis of genre features is carried out and the main features of modern music reviews in mass media (reduction of analytical content, deepening of informative component, directing to interested audience, multimedia as a positive step on the way of genre transformation) are determined.

The authors of the article also focus on the preparation of a competent, fully developed citizen, a bearer of Ukrainian culture, able to perceive the culture of other nations and to enter into communication with them. As a result, the emphasis is placed on the formation of general cultural literacy as one of the ways of developing artistic sensibilities, critical thinking, and an appreciative towards works of art in schoolchildren.

This article describes the methods of working on review of a work of art in 11th grade Ukrainian language classes. The difference between a musical review and a review of a work of art as a genre of works for the development of speech is shown. The specific character of a review of a musical work is revealed, its structure is determined, and a system of emotional characteristics to help pupils is suggested. Linguists focus on the development of critical thinking in high school students and innovative approaches that are appropriate to use in the work on the book about a work of art.

Key words: music review as a genre of art, music album, peculiarities of music review, genres of music reviews, multimedia, review of artwork, innovative methods, reception of «PRES».